

УДК 378

Мартинюк І. О., к.т.н., доцент[©]*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького***ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ВИХОВНОЇ РОБОТИ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ В КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ**

У статті розкриваються основні теоретичні напрями виховної роботи сучасного вищого навчального закладу в контексті Болонського процесу.

Ключові слова: *виховна робота, Болонський процес, особистісно орієнтоване виховання, студентське самоврядування, управління якістю виховного процесу.*

Вступ. Проблема виховання майбутніх фахівців із вищою освітою на сьогоднішній день набуває особливої актуальності. Метою суспільства стає духовне удосконалення особистості, на що акцентується увага в державних нормативних документах та актах. Зокрема, Закон України “Про вищу освіту” передбачає створення таких умов навчання та виховання, які б забезпечували “можливість інтелектуального, морального, духовного, естетичного і фізичного розвитку особи, що сприяє формуванню знаючої, вмілої та вихованої особистості” [5, с.75]. Реалізувати це завдання можливо за умови єдності трьох складових освіти – навчання, розвитку та виховання.

Стратегічні цілі державної політики в галузі освіти, створення в Україні нових демократичних інститутів, становлення системи цінностей, яка інтегрує традиційні ідеали української культури та європейські цінності прав і свобод особистості, нове переосмислення і засвоєння потенціалу української гуманітарної культури зумовлюють формування нового підходу до виховання студентської молоді. Аналіз ряду психолого-педагогічних, соціальних і соціально-філософських досліджень свідчить про наявність розроблених різних концептуальних підходів до виховання студентської молоді, формування виховних систем вищих навчальних закладів. Отже, можна стверджувати, що склались певні теоретико-методологічні передумови для вирішення проблем виховання студентів.

Приєднання України до Болонського процесу є незаперечним фактом міжнародного визнання української системи вищої освіти, важливим кроком на шляху реалізації стратегічного курсу України до Європейського Союзу і це вимагає забезпечення відповідності вітчизняної вищої освіти європейським стандартам.

Метою статті є теоретичне обґрунтування оптимальних шляхів удосконалення механізму виховної системи вищого навчального закладу (далі – ВНЗ) в умовах модернізації вищої освіти у контексті Болонського процесу.

Результати досліджень. Нова українська виховна система вищого навчального закладу спирається не тільки на національну ідею і ґрунтується на етнічних засадах, а й орієнтується на полікультурне виховання, яке лежить в основі сучасної концепції глобальної освіти, а відтак і Болонського процесу. Її провідні положення – пріоритет загальнолюдських цінностей, формування планетарного мислення особистості. Виховну систему ВНЗ ми розглядаємо як сукупність підсистем (навчально-методичної, науково-методичної, управлінської, кадрової, матеріально-технічної) та закономірно побудованих, динамічно взаємопов'язаних компонентів (мети, завдань, змісту, методів, засобів, форм, факторів, результатів), яка породжує цілісну особистість громадянина – патріота України (уособлення поєднання інтелектуального потенціалу, духовності, життєвої компетентності, високого професіоналізму – як фахівця і як людини з яскраво вираженою національно-громадянською позицією та диспозицією), формує її ціннісні орієнтації, стиль життя, досвід цивілізованої правової поведінки [3]. За рахунок взаємозв'язків підсистем, компонентів виховна система стає динамічною, успішно функціонує і розвивається.

Призначенням виховного процесу ВНЗ вважається створення базису формування особистісної культури, системи ціннісних ставлень до світу та самого себе; забезпечення співробітництва викладача, куратора і студента, спрямованого на засвоєння вироблених людством культурних цінностей. З огляду на реалізацію принципу особистісної орієнтації виховного процесу здійснюється вивчення рівня вихованості, професійної орієнтованості, національно-громадянської зрілості, потреб та інтересів кожного студента [2]. На цій основі з урахуванням загальної мети і завдань виховання визначаються конкретизовані цілі та завдання виховання, які матеріалізуються у змісті виховної роботи як аудиторної (навчальний процес – виховуюче навчання), так і позааудиторної – створення умов для повноцінної життєдіяльності студентів.

Загальне спрямування виховного процесу, основні вимоги до його змісту, методики, організації, визначають такі методологічні принципи: національної спрямованості виховання, культуровідповідності, гуманізації виховного процесу, суб'єктної взаємодії, цілісності, акмеологічний, особистісної орієнтації, життєвої смислотворчої самодіяльності, полікультурності, технологізації, соціальної відповідності, превентивності. Названі принципи є засадами виховної системи і тісно взаємопов'язані. Їх комплексна реалізація виступає запорукою ефективності виховного процесу.

Ядром змісту виховання студентської молоді в сучасних умовах є її фахове самоствердження, науково-обґрунтована система загальнокультурних і національних цінностей та відповідна сукупність соціально значущих якостей особистості, що характеризують її ставлення до суспільства і держави, інших людей, самої себе, праці, природи, культури.

На новому етапі державотворення в Україні, а також у процесі інтеграції вітчизняної вищої освіти до європейського та світового освітніх просторів, коли усе більше актуалізується утвердження норм і цінностей, що повинні бути

притаманні людині ХХІ століття, особливої уваги потребує формування громадянської компетентності студентської молоді. У зв'язку з цим стимулюється адекватне наповнення змісту виховання. Така вимога узгоджується з нормами Болонського процесу. Громадянська компетентність визначається як загальна здатність, що базується на громадянстві (знаннях); набутих соціальних та особистісних цінностях (парламентаризм, стабільність, свобода, свобода пересування, свобода отримати освіту будь-якого рівня, права людини, відповідальність, конкуренція, особисте життя, здоров'я, робота, сім'я та інше); досвіді подолання суперечностей; набутих уміннях і навичках самостійного вирішення теоретичних і практичних питань у культурній, соціальній, економічній і політичній галузях; громадянському характері.

Ціннісно-компетентнісний підхід до визначення змісту виховання виступає як пріоритетна виховна проблема, і в цьому нам подають приклад країни – учасники Європейської співдружності в рамках Болонського процесу.

Здійснення виховної роботи у ВНЗ на засадах демократизму зумовлює використання виховного потенціалу студентського самоврядування, що є суттєвою нормою Болонського процесу. Практика виховної роботи переконливо показує, що повноцінне студентське самоврядування є надійним способом формування громадянської компетентності студентської молоді. Адже студентське середовище є унікальним молодіжним соціумом, у якому зосереджені потужний інтелектуальний і творчий потенціал, енергія, прагнення до самоврядування та самореалізації як особистості. Активізація студентського самоврядування і значне посилення його ролі в усіх сферах життєдіяльності ВНЗ пов'язана з дієвим об'єднанням органів студентського самоврядування на державному та регіональному рівнях.

Запровадження студентського самоврядування у вищих навчальних закладах є конкретною реалізацією громадянських прав студентів, формування у них почуття відповідальності, вміння вирішувати соціальні, економічні та культурно-освітні проблеми [6]. Водночас студентське самоврядування є дієвою формою самовиховання.

Висновки. Враховуючи зазначене вище, можемо зробити висновок, що сьогодні є нагальна потреба у фундаментальній науковій розробці моделі підвищення якості вихованості випускника ВНЗ, яка, поряд із змістовим її наповненням, має включати способи вимірювання її рівня і наявності покращання якості виховного процесу та відповідати умовам Болонського процесу. Сучасний моніторинговий супровід управління якістю виховного процесу повинен мати відкритий характер і вибудовуватись на гуманістичній основі, що створює сприятливий психолого-педагогічний клімат для динамічного розвитку виховного процесу ВНЗ, спрямованого на створення оптимальних умов для саморозвитку, самовиховання, самовдосконалення, самореалізації особистості [1, с. 52]. Новизна виховної системи ВНЗ у контексті Болонського процесу полягає у її реалізації на полікультурних засадах, що передбачає формування толерантності, вміння жити разом, поважаючи

конфесійне, культурне розмаїття. Такі якості особистості не вступають у суперечність з національним буттям, національною культурою і сутністю, а базуються на них. В нинішніх умовах у країнах Європейського Союзу загострюється проблема ринку і суспільства, яка актуалізується у виховній системі ВНЗ як проблема виховання і ринкових відносин [4, с. 62]. Нею зумовлений соціальний попит на педагогіку успіху, коли якісна освіта ототожнюється з конкурентною спроможністю людини – людини, яка буде висококваліфікованим спеціалістом, компетентною як у своїй справі, так і в тих соціальних відносинах, у яких вона діятиме, тож її досягнення мають переважати аналогічні досягнення інших, тобто конкурентів [2, с. 5]. Таким чином, педагогіка успіху стає серцевиною технології виховного процесу ВНЗ у сучасних умовах у контексті Болонських реалій. Ефективність виховної системи вищого навчального закладу визначається високим рівнем конкурентоспроможності майбутнього фахівця на ринку праці як у вітчизняному, так і європейському вимірах, яка, в свою чергу, є гарантією мобільності студентів як важливої норми Болонського процесу, що стимулює створення ефективної системи виховання майбутніх фахівців з адекватним рівнем її кадрового забезпечення і науково-методичного супроводу, якості виховного процесу, результативності його різноманітних моделей і механізмів.

Наріжним каменем виховної системи ВНЗ у контексті Болонського процесу стає її особистісний фактор, який торкається ключових фігур навчально-виховного процесу – студента і викладача, ролі їхньої особистості. Ця проблема вимагає подальшого дослідження і розробки адекватних моделей виховної системи вищого навчального закладу. Разом із тим слід зазначити, що існує потреба в дослідженнях, у яких би всебічно аналізувались проблеми молоді з урахуванням цілісної системи державної молодіжної політики в сучасних умовах.

Література

1. Альгіна М. В. Управление качеством воспитательного процесса в вузе / М. В. Альгіна // Стандарты и качество. – 2003. – № 11. – С. 50–54.
2. Боришевський М. Й. Духовні цінності як детермінанта розвитку й саморозвитку особистості / М. Й. Боришевський // Педагогіка і психологія. – 2008. – №2. – С. 49 – 57.
3. Гонський В. Патріотизм як основа сучасного виховання та ідеології держави / В. Гонський // Рідна школа. – 2001. – №2. – С. 9 – 14.
4. Досвід виховної роботи зі студентами вищих навчальних закладів // Інформаційний вісник. – 2004р. – №16. – С.48-82.
5. Закон України “Про вищу освіту” // Освіта в Україні. Нормативна база. – К.: КНТ, 2006. – С.40-93.
6. Студентське самоврядування як невід’ємна складова демократизації вищої школи. – К.: Знання, 2005. – 55 с.

Summary

The article sets the main theoretical directions for the higher education upbringing work in the Bologna process context.